

Tėvų atsakomybė - Lenkija

TURINIO LENTELE

- 1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?
- 2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?
- 3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?
- 4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateityje klausimas?
- 5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?
- 6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?
- 7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?
- 8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?
- 9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?
- 10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?
- 11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?
- 12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?
- 13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?
- 14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?
- 15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?
- 16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?
- 17 Kokios šalies teisę taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Lenkijos šeimos ir globos kodekse tėvų valdžia nėra apibrėžta. Lenkijos teisinėje literatūroje tėvų valdžia aiškinama kaip tam tikros tėvų pareigos ir teisės vaiko atžvilgiu, kuriomis siekiama užtikrinti tinkamą rūpinimąsi vaiku ir jo turtu.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Atsakomybė už vaiką tenka abiem tėvams. Jeigu vienas iš tėvų yra miręs arba yra ne visiškai veiksnus, tėvų valdžia tenka kitam iš tėvų. Toks pat principas taikomas ir tada, kai kurio nors iš tėvų valdžia yra apribota.

Tėvų valdžia taip pat gali būti apribota teismo sprendimu. Tokiomis aplinkybėmis kitas iš tėvų turi teisę taip naudotis tėvų valdžia vaiko atžvilgiu, kaip nurodyta teismo sprendime.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Jeigu tėvai negali naudotis tėvų valdžia, jie gali kreiptis į globos bylą teismą (lenk. *sąd opiekuńczy*) arba kitą valstybės instituciją, kad vaikui būtų nustatyta globa. Ypač skubiais atvejais vaiko tėvų prašymu arba vaiko tėvams sutikus vaiką galima perduoti globoti globėjų šeimai pagal seniūno (lenk. *starosta*) ir globėjų šeimos arba šeimos globos namus (lenk. *rodzinny dom dziecka*) valdančių asmenų sutartį.

Jeigu tėvai nenori naudotis tėvų valdžia savo vaiko atžvilgiu, jie gali duoti sutikimą dėl vaiko įvaikinimo. Pagal Lenkijos įstatymus yra trys įvaikinimo formos: galutinis, galutinis ir neatšaukiamas (taip pat vadinamas visišku įvaikinimu) ir negalutinis.

Jeigu tėvai, deramai įgyvendinantys tėvų valdžią, gali pakenkti vaiko interesams, tėvų valdžią galima apriboti globos bylą teismo sprendimu, o vaikas gali būti perduotas globėjų šeimai, šeimos globos namams, vaikų namams, globos ir gydymo centrui, slaugos centrui arba gydymosi reabilitacijos centrui.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateiityje klausimas?

Priimdamas sprendimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium arba santuokos pripažinimo negaliojančia, Lenkijos teismas privalo išspręsti tėvų valdžios klausimą, nebent konkrečioje byloje teismas neturi teisės spręsti tėvų valdžios klausimo. Spręsdamas tėvų valdžios klausimą, Lenkijos teismas gali atsižvelgti į rašytinį sutuoktinių susitarimą, kaip bus naudojamos tėvų valdžia, jeigu jis atitinka vaiko interesus.

Jeigu tėvai nesusitaria, teismas, atsižvelgdamas į vaiko teisę būti auginamam abiejų tėvų, gali:

1) nuspręsti dėl bendro tėvų valdžios įgyvendinimo;

2) suteikti tėvų valdžią bet kuriam iš tėvų ir apriboti kito iš tėvų valdžią, susijusią su konkrečiomis pareigomis ir teisėmis vaiko atžvilgiu.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Tėvų susitarimo forma įstatyme nenurodyta. Tačiau reikėtų pažymėti, kad tėvų susitarimas dėl tėvų valdžios įgyvendinimo neturi teisinės galios ir teismas gali į jį atsižvelgti tik kaip į sprendimo priėmimo tuo klausimu pagrindą. Susitarimas taip pat gali būti pasiekiamas tarpininkavimo būdu. Tuo atveju susitarimas sudaromas raštu, jį pasirašo abu tėvai ir tarpininkas. Kad susitarimas būtų teisiškai privalomas, jį turi patvirtinti teismas.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Tėvams gali padėti tarpininkas. Tarpininkavimo paslaugos teikiamos pagal tarpininkavimo sutartį arba teismo sprendimą, kuriuo tėvams pavedama susitarti tarpininkavimo būdu. Sutartis gali būti sudaryta ir tada, jei vienas iš tėvų paprašo tarpininkavimo, o kitas iš tėvų su tuo sutinka. Tačiau tarpininkavimo būdu sudarytas susitarimas neturi teisinės teismo susitarimo galios, kol teismas jo nepatvirtina.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Lenkijoje tėvai gali kreiptis į globos bylą teismą įvairiais klausimais dėl tėvų valdžios vaiko atžvilgiu, pavyzdžiui, dėl:

1) to, kaip turi būti įgyvendinama tėvų valdžia ir naudojamos teisėmis bendrauti su vaiku, kai atskirai gyvenantys tėvai dalijasi tėvų valdžia;

2) ginčo sprendimo, kai ginčas kyla dėl vaikui svarbių dalykų ir tėvai negali susitarti, kaip jį išspręsti, įskaitant ginčą dėl gyvenamosios vietos nustatymo, mokyklos pasirinkimo, vardo ir pavardės pasirinkimo, sprendimų dėl medicininio gydymo, kelionės į užsienį ir pan.;

3) teisinių sandorių tarp vaiko ir vieno iš tėvų, kai teisinis sandoris viršija įprastas vaiko turto valdymo ribas.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Taip. Jeigu teismas pavedė tėvų valdžia naudotis tik vienam iš tėvų, tas vienas iš tėvų gali laisvai spręsti visus su vaiku susijusius klausimus, neprivalėdamas konsultuotis su kitu iš tėvų ar gauti jo sutikimo.

Globos bylų teismas gali atimti vieno iš tėvų valdžią, jeigu tėvų valdžia negalima naudotis dėl nuolatinės kliūties, vienas iš tėvų piktnaudžiauja savo tėvų valdžia arba šiurkščiai pažeidžia savo pareigas vaikai.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Jeigu teismas nusprendžia, kad globa priklauso abiem tėvams, tai reiškia, kad tėvai gali ir privalo naudotis tomis pačiomis teisėmis ir vykdyti tas pačias pareigas vaiko atžvilgiu. Be kitų dalykų, tai reiškia, kad svarbius su vaiku susijusius klausimus tėvai sprendžia drauge arba, jei tėvams nepavyksta susitarti, juos sprendžia globos bylų teismas.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?

Bylas dėl tėvų valdžios nagrinėja apylinkės teismų (lenk. *sądy rejonowe*) šeimos ir nepilnamečių bylų padaliniai (globos bylų teismai) pagal vaiko gyvenamąją vietą. Kai tokio pagrindo nėra, jurisdikcija priklauso Varšuvos-sostinės apylinkės teismui.

Teismui pateikiamas prašymas ir vaiko gimimo liudijimas, tėvų santuokos liudijimas (jeigu tėvai yra susituokę) ir kiti prašymą pagrindžiantys dokumentai, pavyzdžiui, medicininės pažymos, mokyklos pažymos, mokslo įvertinimai ir pan.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Bylos dėl tėvų valdžios nagrinėjamos vadinamosios ne ginčo teisenos tvarka, kuri yra paprastesnė už ginčo teisenos tvarką.

Be to, bylos šalies prašymu globos bylų teismas gali nustatyti apsaugos priemonę, kuri, teismo nuomone, yra tinkama tomis aplinkybėmis. Sprendimai šiuo klausimu įsigalioja ir yra vykdytini iš karto, kai priimami.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Bylos dėl tėvų valdžios šalys privalo sumokėti Teisinių išlaidų civilinėse bylose įstatyme nustatytus mokesčius ir padengti jame nustatytas išlaidas. Tačiau pagal įstatymo 102 straipsnio 1 dalį teismo bylos šalis gali prašyti atleisti nuo bylinėjimosi išlaidų, nurodydama, kad negali padengti tų išlaidų nesukeldama sunkumų sau arba savo šeimai. Kartu su prašymu atleisti nuo bylinėjimosi išlaidų reikia pateikti pažymą, kurioje būtų nurodyta pareiškėjo šeiminei padėtis, turtas, pajamos ir pragyvenimo šaltiniai. Bylos šalis teismo sprendimu gali būti iš dalies atleista nuo bylinėjimosi išlaidų, jeigu ta šalis gali padengti tik dalį išlaidų (101 straipsnio 1 dalis).

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Taip. Bet kurį sprendimą galima apskųsti aukštesniosios instancijos teismui. Apeliaciniai skundai dėl apylinkės teismo (lenk. *sąd rejonowy*) priimto sprendimo dėl tėvų valdžios gali būti teikiami apygardos teismui (*sąd okręgowy*). Apygardos teismo (lenk. *sąd okręgowy*) priimti sprendimai dėl tėvų valdžios bylose dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium arba santuokos pripažinimo negaliojančia skundžiami apeliaciniam teismui (*sąd apelacyjny*).

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Teismo sprendimus bylose dėl vaiko grąžinimo vykdo teismo paskirtas globėjas (lenk. *kurator sądowy*). Jeigu teismo sprendimas, kuriuo nurodoma grąžinti vaiką, nevykdomas, asmuo, turintis teisę į tai, kad vaikas jam būtų grąžintas, turėtų kreiptis į sprendimą priėmusį teismą su prašymu, kad teismo paskirtas globėjas perimtų vaiką priverstiniu būdu. Jeigu asmens, turinčio įgyvendinti tėvų valdžią, buvimo vieta nežinoma, teismas atlieka tyrimą jo buvimo vietai nustatyti. Teismas priima sprendimą ir jame išdėsto nurodymus teismo paskirtam globėjui. Sprendimas gali būti priimamas uždaramame posėdyje. Tokio sprendimo skųsti negalima. Teismo paskirtas globėjas paskiria vaiko perėmimo datą ir praneša apie tai teisę į vaiko grąžinimą turinčiam asmeniui. Teismo paskirtas globėjas gali perimti vaiką iš asmens, su kuriuo vaikas yra. Tuo tikslu teismo paskirtas globėjas gali kreiptis pagalbos į policijos pareigūnus, psichologus ir pan.

Civilinio proceso kodekse kitokia procedūra yra nustatyta sprendimams dėl bendravimo su vaiku. Tokiu atveju asmens, turinčio teisę bendrauti su vaiku, prašymu globos bylų teismas įspėja, jog priims sprendimą prieš asmenį, kuriam priklauso globos teisės ir kuris nevykdo teismo sprendime arba susitarime dėl bendravimo su vaiku nustatytų įsipareigojimų, ir priteis sumokėti tam tikrą sumą teisę bendrauti su vaiku turinčiam asmeniui už kiekvieną įsipareigojimų pažeidimą. Jeigu asmuo, turintis teisę bendrauti su vaiku, arba asmuo, kuriam bendrauti su vaiku yra uždrausta, pažeidžia sprendime nustatytą įsipareigojimą, globos bylų teismas įspėja, jog nurodys, kad tas asmuo sumokėtų nustatytą sumą vaiką globojančiam asmeniui. Jeigu asmuo, kuriam globos bylas nagrinėjantis teismas nurodo sumokėti nustatytą sumą, neįvykdo savo įsipareigojimų, globos bylų teismas nurodo tam asmeniui sumokėti nustatytą sumą, o ši suma apskaičiuojama pagal padarytų pažeidimų skaičių.

Prie pirmiau paminėto prašymo reikia pridėti vykdytiną sprendimą arba susitarimą dėl bendravimo su vaiku.

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Taikomos 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, III skyriaus nuostatos. Paprastai tokie sprendimai pripažįstami ir vykdomi bet papildomų procedūrų. Tačiau įmanoma apygardos teismui pateikti prašymą dėl pripažinimo ir vykdymo. Apygardos teismas taip pat gali nagrinėti prašymą dėl sprendimo pripažinimo vykdytinu. Abiem atvejais prašymas turėtų atitikti procesinio dokumento kriterijus, tiksliau, jame turėtų būti aiškiai išdėstytas prašymas, faktai, kuriais prašymas grindžiamas, ir tai, ar šalys bandė susitarti tarpininkavimo būdu.

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Prašymas dėl ES valstybės narės teismo priimto sprendimo nepripažinimo turėtų būti pateikiamas apygardos teismui, kuris turėtų teritorinę jurisdikciją nagrinėti bylą, kuri buvo išspręsta užsienio teismo sprendimu, arba apygardos, kurioje yra teritorinę jurisdikciją turintis apylinkės teismas, teismui, o jeigu tokių teismų nėra, tada Varšuvos apygardos teismui (lenk. *Sąd Okręgowy w Warszawie*). Apygardos teismo sprendimas dėl pripažinimo skundžiamas atskiruoju skundu (lenk. *zażalenie*), o apeliacinio teismo sprendimas skundžiamas kasaciniu skundu (lenk. *skarga kasacyjna*). Taip pat galima prašyti atnaujinti procesą, kuris buvo baigtas neskundžiamu sprendimu dėl pripažinimo, ir paskelbti šiuo klausimu priimtą neskundžiamą sprendimą neteisėtu. Procesas vyksta ne ginčo tvarka.

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Bylose dėl tėvų valdžios ir bendravimo su vaiku teisių taikytinos nuostatos išdėstytos Konvencijoje dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje, sudarytoje 1996 m. spalio 19 d. Hagoje, arba dvišaliuose susitarimuose, kurių šalimi yra ir Lenkija. Kai netaikomas nė vienas iš šių dokumentų, taikomos tarptautinės privatinės teisės nuostatos. Jeigu vaikui persikėlus gyventi į šalį, kuri nėra Konvencijos šalis, vaiko įprastinė gyvenamoji vieta pakinta, visi vėlesni pokyčiai, susiję su šalyje, kurioje buvo ankstesnė vaiko įprastinė gyvenamoji vieta, priimtų priemonių taikymo sąlygomis, nuo to momento reglamentuojami pagal naujosios šalies teisę.

Šis tinklalapis priklauso portalui [Jūsų Europa](#).

Laukiame jūsų [atsiliepimų](#) apie tai, kiek naudinga pateikta informacija.

This webpage is part of an EU quality network

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismo tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 16/12/2020